

13.ELEKTRON HUKUMAT TIZIMI IMKONIYATLARI, DAVLAT INTERAKTIV XIZMATLARI

Reja:

1. BMTning elektron hukumat rivojlanish reytingi.
2. Elektron hukumat o'zaro munosabat shakllari
3. Elektron hukumat infratuzilmasi

Tayanch iboralar: E-Government, Government to Citizen, Government to Business, Government to Government, Government to Employees, Knowledge Management System, onlayn xizmatlar, telekommunikasiya infratuzilmasi, inson kapitali, elektron hukumat elektron hukumat infratuzilmasi.

1. BMTning elektron hukumat rivojlanish reytingi

BMTning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish departamenti har ikki yilda bir marta 193 a'zo mamlakatlar ichida elektron hukumat rivojlanish indeksi reytingini baholash maqsadida surov o'tkazadi. BMTning elektron hukumat rivojlanish reytingi mamlakatdagi qaror kabul qiluvchi shaxslar uchun kuchli va kuchsiz tomonlarini aniqlashning instrumental vositasi sifatida xizmat qiladi. Elektron hukumat rivojlanish reytingida uch marta ketma-ket 2010, 2012 va 2014 yillar davomida Koreya Respublikasi birinchi o'rinni egallab kelmoqda. Avstraliya 2-o'rin, Singapur 3-o'rin, Fransiya 4-o'rinlarni egallab, 2012 yilga nisbatan ko'tarilgan (jadval 2.1.). Shu o'rinda aytib o'tish lozimki O'zbekiston Respublikasi 2012 yil 91-o'rinni va 2014 yil 100-o'rinni egalladi (jadval 2.2).

Jadval 2.1.

Jahondagi mamlakatlarning 2014 yil holati bo'yicha elektron hukumat rivojlanish reytingi¹

Country	Region	2014 EGDI	2014 Rank	2012 Rank	Change in Rank (2012–2014)
Republic of Korea	Asia	0.9462	1	1	-
Australia	Oceania	0.9103	2	12	↑ 10
Singapore	Asia	0.9076	3	10	↑ 7
France	Europe	0.8938	4	6	↑ 2
Netherlands	Europe	0.8897	5	2	↓ 3
Japan	Asia	0.8874	6	18	↑ 12
United States of America	Americas	0.8748	7	5	↓ 2
United Kingdom	Europe	0.8695	8	3	↓ 5
New Zealand	Oceania	0.8644	9	13	↑ 4
Finland	Europe	0.8449	10	9	↓ 1

O'zbekiston Respublikasining reytingda tushish sabablari:

¹ United Nations E-Government Survey 2014. E-Government for the Future We Want, Printed at the United Nations, New York, 2014, page-15

- 2014 yil baholash va ma'lumotlarni yig'ish telekommunikasiya infratuzilmasini rivojlantirish va elektron hukumat dasturini amalga oshirish hamda qabul qilish boshlanishiga qadar 2013 yil may oyidan iyun oyiga qadar o'tkazilgan.
- Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali 2013 yil 1 iyuldan ishga tushirilgan.

Jadval 2.2.

Elektron hukumat rivojlanish reytingida sobiq Sovet Ittifoqi va MDH mamlakatlari (2014 yil)

№	Mamlakat	O'rin	EGDI	№	Mamlakat	O'rin	EGDI
1	Estoniya	15	0.8180	9	Moldova Respublikasi	66	0.5571
2	Rossiya Federasiyasi	27	0.7296	10	Ozarbayjon	68	0.5472
3	Qozog'iston	28	0.7283	11	Ukraina	87	0.5032
4	Litva	29	0.7271	12	O'zbekiston	100	0.4695
5	Latviya	31	0.7178	13	Qirg'iziston	101	0.4657
6	Belarus	55	0.6053	14	Turkmaniston	128	0.3511
7	Gruziya	56	0.6047	15	Tojikiston	129	0.3395
8	Armaniston	61	0.5897				

Elektron hukumat rivojlanish indeksi quyidagi uchta indeks asosida aniqlanadi (rasm 2.1):

- Onlayn xizmatlar
- Telekommunikasiya infratuzilmasi
- Inson kapitali

Rasm 2.1. Elektron hukumat rivojlanish reytingi

Onlayn xizmatlar indeksi

Elektron hukumat rivojlanish reytingining onlayn xizmatlar indeksida 10 milliy veb-saytlar BMT eksperti baholashidan o'tkaziladi. Bular Xalq ta'limi vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Mehnat vazirligi, Sog'liqni saqlash vazirligi, Moliya vazirligi, Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi, Davlat soliq qo'mitasi, Davlat bojxona qo'mitasi portallari, Hukumat portali,

Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalidir. Bunda yuqorida keltirilgan milliy veb-saytlar o'zlarining fuqarolariga onlayn xizmatlar ko'rsatish qobiliyati baholanadi.

BMT onlayn xizmatlar rivojlanishining to'rtta bosqichi²

1-bosqich. Axborot xizmatlarining paydo bo'lish bosqichi

Davlat organlari veb-saytlari davlat siyosati, boshqaruv, me'yoriy-xuquqiy asoslar, davlat xizmatlari turlari haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Davlat organlari veb-saytlari vazirliklar va boshqa davlat idoralariga havolalarga ega bo'ladi. Fuqarolar osonlik bilan davlat organlari haqida ma'lumot olishlari va havolalar orqali xarakat qilishlari mumkin bo'ladi.

2-bosqich. Kengaytirilgan axborot xizmatlari

Davlat organlari veb-saytlari fuqarolar bilan bir tomonlama yoki davlat xizmatlari va tizimlari uchun shakllarni ko'chirib olish kabi ikki tomonlama aloqalarni ta'minlaydi. Davlat organlari veb-saytlari audio va video imkoniyatlariga va ko'p tilli interfeysga ega bo'ladi.

3-bosqich. Tranzaksiya xizmatlari

Davlat organlari veb-saytlari davlat siyosati, davlat dasturlari va me'yoriy xujjatlar haqida ma'lumotlar olish va surovlar jo'natish kabi fuqarolar bilan ikki tomonlama aloqaga ega bo'ladi. Tranzaksiya muvaffaqiyatli tamom bo'lish uchun fuqarolardan autentifikatsiya qilish talab etiladi. Davlat organlari veb-saytlari elektron saylov kabi moliyaviy bo'lmagan tranzaksiyalar, shakllarni ko'chirib olish yoki joylashtirish, soliqlarni onlayn to'ldirish, sertifikatlar, lisenziyalar va ruxsatnomalar uchun so'rovlar jo'natish operatsiyalarini amalga oshiradi. Shuningdek, ular xavfsiz tarmoq orqali moliyaviy tranzaksiyalarni ham amalga oshirishadi.

4-bosqich. Bog'langan xizmatlar

Davlat organlari veb-saytlari hukumat bilan fuqarolar o'rtasidagi o'zaro munosabat usulini o'zgartiradi. Axborot, ma'lumotlar va bilimlar hukumatdan fuqarolarga integratsiyalashgan tizimlar orqali uzatiladi. Hukumatga yo'naltirilgan yondashuvdan fuqarolarga yo'naltirilgan yondashuvga o'tiladi. Qaror qabul qilishda fuqarolarning hukumat faoliyatida faol ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirishlari uchun muhit yaratiladi.

Bundan tashqari fuqarolarning elektron ishtirok etishi va qarorlar qabul qilish jarayonida qatnashishlari hukumat tomonidan rag'batlantiriladi. Bu elektron hukumatning eng murakkab darajasi hisoblanadi. U quyidagilar bilan xarakterlanadi:

1. Gorizontaal bog'lanishlar (davlat organlari o'rtasida)
2. Vertikal bog'lanishlar (markaziy va mahalliy davlat organlari o'rtasida)
3. Infratuzilmaviy bog'lanishlar (moslashuvchanlik)
4. Davlat organlari va fuqarolar o'rtasidagi bog'lanishlar
5. Manfaatdor tomonlar o'rtasida bog'lanishlar (davlat organlari, xususiy sektor, ta'lim muassasalari, nodavlat tashkilotlar va fuqarolik jamiyati)

² e-Government Applications, by Nag Yeon Lee and Kwangsok Oh, printed in Scand-Media Corp., Ltd., Republic of Korea, in 2011, page-37-38

Telekommunikasiya infratuzilmasi indeksi

Telekommunikasiya infratuzilmasi indeksi elektron xizmatlarni yetkazib berish bilan bog'liq aloqa tarmoqlari infratuzilmasiga taaluqli quyidagi besh asosiy ko'rsatkichlar yig'indisidan iborat. Har bir holatda Xalqaro elektraloqa ittifoqi (ITU) asosiy manba hisoblanadi.

Beshta ko'rsatkichlar:

1. 100 kishiga nisbatan internet foydalanuvchilar ulushi
2. 100 kishiga nisbatan telefon liniyalari ulushi
3. 100 kishiga nisbatan uyali aloqa foydalanuvchilari ulushi
4. 100 kishiga nisbatan ajratilgan keng polosali tarmoq ulushi
5. 100 kishiga nisbatan simsiz keng polosali tarmoq ulushi

Inson kapitali indeksi

Inson kapitali indeksi ikkita ko'rsatkichlar: kattalar savodxonlik darajasi va boshlang'ich, o'rta va o'rta maxsus ta'limni o'z ichiga olgan yoshlar savodxonlik darajasidan iborat. Kattalar savodxonlik darajasiga 2/3 qism, yoshlar savodxonlik darajasiga 1/3 qism beriladi. Ma'lumotlar asosan YuNESKO ma'lumotlariga asoslanadi va BMTning taraqqiyot dasturi inson rivojlanishi hisoboti bilan to'ldiriladi.

Inson kapitali indeksini takomillashtirish maqsadida O'zbekiston Respublikasida quyidagi chora-tadbirlar ishlab chiqildi va amalga oshirilmoqda:

1. Idoralararo ishchi guruhni shakllantirish;
2. Elektron hukumatni rivojlantirish bo'yicha O'zbekiston reytingini oshirish bo'yicha chora-tadbirlarini tasdiqlash;
3. Yagona ochiq ma'lumotlar portalini yanada rivojlantirish;
4. Baholanuvchi davlat idoralari veb-saytlarini takomillashtirish uchun moliyalashtirish chora-tadbirlarini amalga oshirish;
5. BMTning iqtisodiy va ijtimoiy masalalar bo'yicha Departamenti va YuNESKO bilan yaqin hamkorlikni tashkil qilish;
6. Ijtimoiy tarmoqlar va forumlarda davlat idoralari matbuot xizmatlarini faollashtirish.

2. Elektron hukumat o'zaro munosabat shakllari

“Elektron hukumat” tizimi fuqarolar bilan hokimiyat, turli ijtimoiy xizmatlar, qo'mitalar, tashkilotlar, umuman olganda, istalgan darajadagi rahbar xodim bilan ochiq interfaol rejimda muloqot qila olish imkoniyatini yaratadi.

Shunday qilib, “Elektron hukumat” tizimi sarf-xarajat talab qiladigan tizim sifatida qaralmasdan, balki, davlat boshqaruvini amalga oshirish tamoyilining jamiyatni axborotlashtirishdagi keng ko'lamli elementi ko'rinishida qaralmog'i lozim.

Albatta, sodir bo'ladigan o'zgarishlar saylov tizimi, qonunchilik faoliyati, barcha darajadagi hokimiyatlarning fuqarolar oldidagi mas'ulligi nazoratini amalga oshirish tizimlari, ularning birlashmalari va tadbirkorlik faoliyatini

qamrab olishi lozim. Qisqacha qilib aytganda, bu jarayonni jamiyat hayoti asosini aniqlovchi muhim subyektlarning o'zaro munosabatlari ko'rinishida tasavvur qilish mumkin. Bular: davlat, mamlakat fuqarolari, jamoat tashkilotlari va tadbirkorlik subyektlaridir. Bunda fuqarolar birgalikda fuqarolik jamiyatini tashkil etsa, tadbirkorlik subyektlari esa mamlakatning iqtisodiyotini aniqlaydi, davlat esa o'zaro munosabatlarni birlashtiruvchi yoki integrasiyalovchi tizim hisoblanadi. Bu munosabatlar quyidagi shakllarda namoyon bo'ladi:

- Government-to-Government (G2G) - davlat boshqaruv organlarining o'zaro aloqalariga yo'naltirilgan shakl;
- Government to Business (G2B) - davlat boshqaruv organlari bilan tadbirkorlik subyektlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga yo'naltirilgan shakl;
- Government to Citizens (G2C) - davlat boshqaruv organlari bilan fuqarolar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga yo'naltirilgan shakl;
- Government-to-Non-profit (G2N) - davlat boshqaruv organlari bilan notijorat tashkilotlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga yo'naltirilgan shakl;
- Government-to-Employee (G2E) - davlat boshqaruv organlari bilan uning xodimlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga yo'naltirilgan shakl;

Shunday qilib, elektron hukumatda hamkorlik ikki turda bo'lishi mumkin: ichki va tashqi hamkorlik (rasm 2.2.). Ichki hamkorlik davlat organlari idoralar o'rtasidagi munosabatlar hisoblanadi. Tashqi hamkorlik davlat organlari bilan fuqarolar, tadbirkorlik subyektlari va notijorat tashkilotlari o'rtasidagi munosabatlar hisoblanadi³.

Rasm 2.2. Elektron hukumatda hamkorlik

³ e-Government Applications, by Nag Yeon Lee and Kwangsok Oh, printed in Scand-Media Corp., Ltd., Republic of Korea, in 2011, page-43-44

Government-to-Government (G2G) moduli

“Elektron hukumat” tizimi, xususan, uning G2G moduli to’g’risida so’z yuritganda, barcha darajadagi davlat hokimiyati organlarining boshqaruv jarayonlarini axborotlashtirish, bu organlarni aholi va biznes subyektlari bilan o’zaro munosabat funksiyalarini qo’llab-quvvatlovchi kompyuter tizimlarini yaratish tushuniladi. Agar idoralarda ushbu jarayonlar avtomatlashtirilmagan bo’lsa yoki elektron hujjat aylanishi mavjud bo’lmasa, davlatning ichki tranzaksiyalari amalga oshirilgan va qog’ozsiz ish yuritish rejimi joriy etilgan deb bo’lmaydi. Bu borada faqat alohida joriy qilingan amaliyotlar, masalan, elektron pochta orqali ma’lumot jo’natib, qog’ozga chop etib, mansabdor shaxsga qo’l qo’ydirish jarayoni elektron hukumat tizimidan yiroqdir.

Axborot texnologiyalarini joriy etish va axborot resurslarini shakllantirishdan tashqari elektron hukumat normativ-huquqiy baza qabul qilishni ham talab etadi. Ya’ni, hujjat elektron ko’rinishining qog’ozdagi ko’rinishi bilan huquqiy jihatdan teng kuchga ega ekanligi va u bilan asosiy bosh hujjat ko’rinishida ish yuritish mumkinligiga asos bo’la oladigan normativ-huquqiy hujjatlar zarur bo’ladi. Bularga “Axborotlashtirish to’g’risida”gi, “Elektron raqamli imzo to’g’risida”gi, “Elektron tijorat to’g’risida”gi, “Elektron hujjat aylanishi to’g’risida”gi va “Elektron hukumat to’g’risida”gi qonunlarni misol qilish mumkin.

Munosabat va aloqalarning ushbu modul yordamida hal etiladigan asosiy vazifalariga quyidagilarni kiritish mumkin:

- davlat boshqaruv organlari va davlat muassasalarining axborot massivlari, banklari va ma’lumot bazalarini yagona tizimga integrasiyalash;
- barcha davlat tuzilmalarini elektron hujjat aylanishiga o’tkazish va uni optimallashtirish;
- davlat qarorlarini ishlab chiqishni, uzatish va ijrosini nazorat qilishni optimallashtirish;
- hukumat resurslaridan foydalanish tezligini oshirish maqsadida yagona davlat portalini yaratish;
- davlat xizmatchilari o’rtasida raqobat muhitini kuchaytirish va ularning malakasini oshirish.

Government to Business (G2B) moduli

Iqtisodiyot sohasidagi davlat boshqaruvining amaldagi tizimini davlat va biznes tuzilmalarining umumiy ishi yo’lida – tadbirkorlik subyektlaridan har birining, binobarin, mamlakatning ravnaq topishi uchun ularning tadrijiy o’zaro hamkorligining samarali mexanizmiga aylantirishdan iboratdir.

Munosabatlarning ushbu modulida quyidagilar asosiy subyekt hisoblanadi: byudjet va soliqlarni tartibga solish, davlat organlari va tijorat tuzilmalarining o’zaro iqtisodiy hamkorligi, kreditlar, investisiyalar va boshqa moliyaviy resurslarni boshqarish, tijorat faoliyatini lisenziyalash va boshqalar.

G2V moduli quyidagilarni ta’minlashi lozim:

- biznes tuzilmalari oldida turgan qog'ozbozlik va ma'muriy to'siqlarni bartaraf etish;

- davlat boshqaruvining ortiqcha bo'g'inlarini qisqartirish, tartibga solish va hujjatlar aylanishining raqamli texnologiyalarini keng joriy etish yo'li bilan biznes jarayonlarini va tranzaksiyalarni tezlashtirish, soddalashtirish va arzonlashtirish;

- qonunlar va bozor talablaridan kelib chiqib, resurslarni maqsadga yo'naltirib, erkin boshqarish.

Ushbu modul vazifalarini hal etish uchun biznes subyektlariga quyidagi xizmatlarni ko'rsatishni nazarda tutadi:

- kompaniyalarni davlat ro'yxatidan o'tkazish va qayta ro'yxatdan o'tkazish;

- vakolatli tashkilotlardan loyiha hujjatlariga ruxsatnomalar olish va ular bilan kelishish (ekologiya, qurilish, tabiiy resurslardan foydalanish);

- lisenziyalar olish va ular muddatini uzaytirish;

- yuridik maslahatlar, qonun hujjatlariga kiritilgan o'zgartirishlar to'g'risida o'z vaqtida va to'liq axborot olish;

- byudjetga (daromad, foyda, qo'shilgan qiymat, yo'l, yer soliqlari va boshqalar) va byudjetdan tashqari fondlarga majburiy korporativ to'lovlarni amalga oshirish;

- buxgalteriya, moliya, soliq va statistika hisobotlarini rasmiylashtirish va boshqalar.

G2B xizmatlari turli ijtimoiy guruh vakillariga yo'naltirilgan bo'lib, bu xizmatlarning asosiy maqsadi davlat bilan bog'liq ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jarayonlarni optimal boshqarishdan iborat.

Government to Citizens (G2C) moduli

Davlat boshqaruvining axborot-kommunikasiya tizimlari bugungi kunda ko'plab mamlakatlar aholisi kundalik hayotiga tobora kengroq joriy etilmoqda. Davlat tomonidan xizmat ko'rsatishda bu xizmat qaysi muassasa tomonidan va qanday ko'rinishda bo'lishidan qat'i nazar, eng asosiysi fuqarolarning idorama-idora sarson bo'lishlariga barham berishdan iborat. Bu xizmatlarga quyidagilarni nazarda tutmoq joiz:

- soliq deklarasiyalarini taqdim etish va shaxsiy to'lovlar: daromad solig'i, mol-mulk solig'i va h.k.larni amalga oshirish;

- ijtimoiy ta'minot xizmatlaridan foydalanish, grantlar va qarzlar olish;

- shaxsiy hujjatlar – pasport, haydovchilik guvohnomasi va boshqa hujjatlarni rasmiylashtirish;

- fuqarolarni doimiy yoki vaqtincha yashash joyi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazish, manzil o'zgarganligi to'g'risida bildirishnoma berish;

- shikoyat va arizalarni qabul qilish, yuridik maslahat berish xizmatlari;

- ish izlash va mutaxassislarning kasb darajasini elektron test sinovidan o'tkazish bo'yicha mehnat birjalari xizmatlari;

- sog'liqni saqlash tizimi xizmatlari (interaktiv maslahatlar, qabulga yozish va boshqalar);

- oliy o'quv yurtlariga kirish test sinovlari, masofadan turib o'qitish usuli bilan davlat ta'lim muassasalarida malaka oshirish va boshqalar;
- daromadlar, dividendlar to'g'risida axborot va maslahatlar olish;
- kreditlar, imtiyozlar va lisenziyalarni onlayn tizimida rasmiylashtirish;
- turli badallar, kommunal xizmatlar haqini to'lash va shularga o'xshash boshqa xizmatlar.

Elektron hukumatning fuqarolar uchun yo'naltirilganligini bir muhim jihati hukumat saytlarida fuqarolarning murojaatlari axborot yoki xizmatlari foydalanishini oson bo'lishi uchun va nima qidirsangiz topish uchun qulayliklar yaratilmoqda. Shu munosabat bilan, fuqarolar ko'p davlat organlari portallariga kirishni oson va muammosiz muloqot qilish imkonini ta'minlash maqsadida yagona nuqta orqali kirish imkoni yaratiladi. Yagonda hukumat portal axborot va xizmatlar portallari, idoralararo ma'lumotlar almashinuvini yengillashtiruvchi foydali xizmat kanali hisoblanadi. Bundan tashqari, yagona hukumat portal fuqarolar va tadbirkorlik subyektlari o'rtasidagi juda muhim aloqa vositasidir.

3. Elektron hukumat infratuzilmasi

O'zbekiston Respublikasi elektron hukumat infratuzilmasi quyidagilardan iborat (rasm 2.3.):

- markaziy ma'lumotlar bazalaridan;
- idoralararo elektron hamkorlik qilish tizimidan;
- davlat organlarining axborot tizimlari va axborot resurslari hamda ularning majmualaridan;
- davlat organlarining rasmiy veb-saytlari va Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalidan;
- Ma'lumotlarga ishlov berish markazi va idoralararo ma'lumotlar uzatish tarmog'i.

Elektron hukumatning markaziy ma'lumotlar bazalari.

Elektron hukumatning markaziy ma'lumotlar bazalari yagona markazlashtirilgan axborot manbalarini taqdim etuvchi davlat axborot resurslari bo'lib, ularda davlat xizmatlari ko'rsatish hamda idoralararo elektron hamkorlik qilish uchun davlat organlarining asosiy ma'lumotlari umumlashtiriladi va saqlanadi.

Elektron davlat xizmatlari ko'rsatish chog'ida, shuningdek idoralararo elektron hamkorlik qilish jarayonida elektron hukumatning markaziy ma'lumotlar bazalaridagi axborotdan foydalaniladi. Elektron davlat xizmatlari ko'rsatish uchun, shuningdek idoralararo elektron hamkorlik qilish uchun zarur bo'lgan boshqa axborot davlat organlarining axborot tizimlari va axborot resurslarida saqlanishi mumkin.

Elektron hukumatning markaziy ma'lumotlar bazalarini yaratish, ulardan foydalanish va ularni saqlash tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi.

Rasm 2.3. O'zbekiston Respublikasi elektron hukumat infratuzilmasi

Idoralararo elektron hamkorlik qilish tizimi, davlat organlarining axborot tizimlari va axborot resurslari hamda ularning majmualari.

Idoralararo elektron hamkorlik qilish tizimi elektron davlat xizmatlari ko'rsatish chog'ida davlat organlarining funksiyalari va vazifalarini amalga oshirish maqsadida ularning o'zaro hamkorligini ta'minlaydi.

Davlat organlari tomonidan axborot tizimlarini va axborot resurslarini yaratish chog'ida idoralararo elektron hamkorlik qilishni ta'minlash uchun elektron hukumatning markaziy ma'lumotlar bazalari bilan ularning integratsiyalashuvi imkoniyati nazarda tutilgan bo'lishi kerak.

Idoralararo elektron hamkorlik qilish tizimi axborotni to'plashga, saqlashga, unga ishlov berishga, uni uzatishga va almashishga doir talablar asosida ishlaydi.

Davlat organlarida foydalaniladigan hujjatlar elektron hujjat aylanishi to'g'risidagi qonun hujjatlariga muvofiq, asosan elektron hujjatlar tarzida yaratilishi, jo'natilishi va saqlanishi kerak.

Idoralararo elektron hamkorlik qilish vositasida uzatiladigan hujjatlarning va axborotning ro'yxati elektron davlat xizmatlarining reglamentlari bilan belgilanadi.

Idoralararo elektron hamkorlik qilish tizimining ishlash tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi.

Davlat organlarining elektron hukumatdagi axborot tizimlari va axborot resurslari ushbu organlarning vakolatlari doirasida axborotni to'plashni, saqlashni, izlashni, unga ishlov berishni, shuningdek undan foydalanishni

ta'minlaydi.

Davlat organlarining elektron hukumatdagi axborot tizimlari va axborot resurslari axborotni to'plashni, saqlashni, izlashni, unga ishlov berishni, shuningdek ushbu organlarning o'zaro elektron hamkorligi jarayonlari avtomatlashtirilishini ta'minlaydigan majmualarga birlashtirilishi mumkin.

Davlat organlarining rasmiy veb-saytlari va Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali.

Elektron davlat xizmatlari ariza beruvchilarga davlat organlarining rasmiy veb-saytlari orqali hamda davlat organlari tomonidan ko'rsatiladigan interaktiv davlat xizmatlaridan foydalanishning yagona nuqtasi bo'lgan Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali ko'rsatiladi.

Elektron davlat xizmatlari ko'rsatuvchi davlat organlari elektron davlat xizmatlari ko'rsatish tartibi to'g'risidagi axborotni o'z rasmiy veb-saytlariga joylashtiradi.

Elektron hukumatning ma'lumotlarga ishlov berish markazi va idoralararo ma'lumotlar uzatish tarmog'i.

Elektron hukumatning ma'lumotlarga ishlov berish markazi elektron davlat xizmatlari ko'rsatuvchi davlat organlarining idoraviy va idoralararo axborot tizimlari hamda axborot resurslarining, elektron hukumat markaziy ma'lumotlar bazalarining saqlanishini va integrasiyalashuvini ta'minlaydi.

Elektron davlat xizmatlari ko'rsatuvchi davlat organlari idoraviy va idoralararo axborot tizimlarining hamda axborot resurslarining, elektron hukumat markaziy ma'lumotlar bazalarining o'zaro hamkorligi elektron hukumatning idoralararo ma'lumotlar uzatish tarmog'i orqali amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasining Milliy axborot-kommunikasiya tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2013 yil 27 iyundagi PQ-1989-son qarori bilan belgilangan "Respublika milliy axborot-kommunikasiya tizimlarini 2013-2020 yillar mobaynida rivojlantirish kompleks dasturi"ning tarkibiga kiruvchi "Elektron hukumat" tizimi axborot tizimlari majmualari va ma'lumotlar bazalarini yaratish bo'yicha quyidagi tadbirlar va loyihalar ro'yxati tasdiqlangan:

"Elektron hukumat" tizimining markaziy ma'lumotlar bazasini shakllantirish:

- Ma'lumotlarni yig'ish va qayta ishlash mexanizmini standartlashtirish hisobiga kadastr va ko'chmas mulkni ro'yxatga olish axborot tizimini joriy qilish;
- O'zbekiston Respublikasi Milliy geografik axborot tizimini yaratish;
- Jismoniy shaxslar ma'lumotlar bazasini shakllantirish (noyob identifikasiya bilan);
- Yuridik shaxslar ma'lumotlar bazasini shakllantirish (noyob identifikasiya bilan);
- Davlat boshqaruvi tizimida yagona ma'lumotlar almashish reglamenti va shakliga asosan ro'yxatdan o'tish qo'llanmasi va tasniflagichlari ma'lumotlar bazasini shakllantirish;
- Avtotransport vositalari hisobi va ro'yxatga olish bo'yicha yagona

ma'lumotlar bazasini yaratish.

“Elektron hukumat” tizimi doirasidagi axborot tizimlari komplekslari:

- Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalini rivojlantirish;
- Xizmatni yetkazib berish billing tizimi bilan yanada integrasiya qilish hisobini olib real vaqt oralig'ida turli to'lovlarni amalga oshirish kliring tizimini tashkil etish;
- “Elektron hukumat” tizimining idoralararo integrasiyalashgan platformasini yaratish;
- “Elektron hukumat” tizimi ma'lumotlarini qayta ishlash markazini tashkil qilish;
- “Elektron hukumat” tizimining barcha tizimlari bo'yicha foydalanuvchilarni tasniflash yagona tizimini yaratish va joriy qilish;
- Davlat haridlari sohasida interaktiv xizmatlar taqdim qilish uchun *“Harid”* axborot tizimlari majmuini integrasiya qilish;
- Soliq solish sohasida interaktiv xizmatlarni taqdim etish uchun *“Soliq”* axborot tizimlari majmuini integrasiya qilish;
- Bojxonada yuklarni rasmiylashtirish bo'yicha interaktiv xizmatlarni taqdim etish uchun *“Bojxona”* axborot tizimlari majmuini integrasiya qilish;
- Lisenziya va ruxsatnoma berish jarayonlari sohasida interaktiv xizmatlar taqdim qilish uchun *“Lisenziya”* axborot tizimlari majmuini yaratish;
- Sogliqni saqlash va keyinchalik birlashgan Milliy sog'liqni saqlash axborot tizimini rivojlantirish sohasida interaktiv xizmatlar taqdim qilish uchun *“Sog'liqni saqlash”* axborot tizimlari majmuini yaratish;
- Ta'lim sohasida interaktiv xizmatlar taqdim qilish uchun *“Ta'lim”* axborot tizimlari majmuini yaratish;
- Komunal xo'jalik sohasida interaktiv xizmatlar taqdim qilish uchun *“Kommunal”* axborot tizimlari majmuini yaratish;
- Sudlar faoliyati, ularning qarorlari, qarorlarning ijrosi hamda notariuslar faoliyati to'g'risidagi ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash, tizimlashtirish va saqlash bo'yicha *“Adliya-2”* axborot tizimlari majmuini yaratish;
- Davlat organlarini yig'ma statistik axborotlar bilan ta'minlash bo'yicha *“Davlat boshqaruvi”* axborot tizimlari majmuini yaratish;
- Nafaqa ta'minoti sohasida interaktiv xizmatlar taqdim qilish uchun *“Nafaqa”* axborot tizimlari majmuini yaratish;
- Davlat byudjetining ijrosi bo'yicha rejalashtirish to'g'risida ma'lumotlarni to'plash, qayta ishlash, saqlash va tartibga solishni ta'minlash uchun *“Byudjet”* axborot tizimlari majmuini integrasiya qilish.

Nazorat savollari

1. BMTning elektron hukumat rivojlanish reytingi onlayn xizmatlar indeksi.
2. BMTning elektron hukumat rivojlanish reytingi telekommunikasiya infratuzilmasi indeksi.
3. BMTning elektron hukumat rivojlanish reytingi inson kapitali indeksi.

4. Government-to-Government (G2G) - davlat boshqaruv organlarining o'zaro munosabatlari.
5. Government to Business (G2B) - davlat boshqaruv organlari bilan tadbirkorlik subyektlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar.